

# ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І.І.МЕЧНИКОВА

Кафедра теорії та практики перекладу



**ЗАТВЕРДЖУЮ**

Проректор з науково-педагогічної роботи

професор Хмарський В.М.

“ 01 ” 09 2020 р.

## РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

### Лінгвокультура та переклад

Рівень вищої освіти: другий (магістерський)

Спеціальність: 035 Філологія

Спеціалізації:

035.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська

035.043 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – німецька

035.055 Романські мови та літератури (переклад включно), перша – французька

035.053 Романські мови та літератури (переклад включно), перша – іспанська

Факультет романо-германської філології

2020-2023

Робоча програма складена на основі навчальної програми з дисципліни «Лінгвокультура та переклад».

Розробник: Матузкова Олена Прокопівна, д.філол.н, професор, професор кафедри теорії та практики перекладу

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри теорії та практики перекладу  
Протокол № 1 від "28" 08 2020 р.  
Завідувач кафедри \_\_\_\_\_ (О.П.Матузкова)

Схвалено навчально-методичною комісією (НМК) факультету РГФ  
Протокол № 1 від "31" серпня 2020 р.  
Голова НМК \_\_\_\_\_ (Т.В. Телецька)  
(підпис)

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри теорії та практики перекладу  
Протокол № 1 від. "30" 08 2021 р.  
Завідувач кафедри \_\_\_\_\_ Матузкова О.П.

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри теорії та практики перекладу  
Протокол № 1 від. "25" 08 2022 р.  
Завідувач кафедри \_\_\_\_\_ Раєвська І.В.

## 1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		Очна форма навчання	заочна форма навчання
Загальна кількість: кредитів – 3/3 годин – 90/90 Змістових модулів – 1/1 Залікових модулів – 1/1	Галузь знань 03 Гуманітарні науки	Дисципліна вільного вибору	
	Спеціальність: 035 Філологія		
	Спеціалізація: 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська 035.043 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – німецька 035.055 Романські мови та літератури (переклад включно), перша – французька 035.051 Романські мови та літератури (переклад включно), перша – іспанська	<b>Рік підготовки:</b>	
		1-й	2-й
		<b>Семестр</b>	
		2-й	3-й
	Рівень вищої освіти: другий (магістерський)	<b>Лекції</b>	
		16	8
		<b>Практичні, семінарські</b>	
		-	-
<b>Самостійна робота</b>			
74		82	
Форма підсумкового контролю: залік			

## 2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна "Лінгвокультура та переклад" входить до циклу лінгвістичних дисциплін, що формують лінгвістичну базу перекладача. Цілі навчання формулюються, виходячи із загальної мети усього курсу, і зводяться до практичних (формування мовленнєвих навичок і умінь та засвоєння лінгвістичних і соціокультурних знань), когнітивних (розвиток когнітивних здібностей), афективних (формування впевненості щодо використання мови як засобу комунікації та для перекладу, а також розвиток позитивного відношення до вивчення англійської мови і засвоєння відповідної культури), освітніх (розвиток здатності до самостійного пошуку та засвоєння нового матеріалу), фахових (розвиток перекладацької компетенції з першого ж дня навчання в університеті), соціальних (розвиток загальних умінь спілкування).

Основною **метою** даної програми є ознайомити магістрантів з основними положеннями сучасного перекладознавства лінгвокультурології в її когнітивно-дискурсивній парадигмі. Основна мета обумовлює вирішення наступних **завдань**: викладення теоретико-методологічних засад сучасної лінгвокультурології та перекладознавства; аналіз ключових понятійних категорій «лінгвокультура» та «ідентичність»; поглиблення, узагальнення та систематизація теоретичних знань та практичних навичок щодо лінгвокультурологічних проблем перекладу, порівняльний аналіз англійської та української лінгвокультур на різних рівнях; опис складових лінгвокультурної компетенції сучасного філолога та шляхів їх формування, порівняльний аналіз сучасної ідентичності українців та англійців у лінгвокультурологічному та перекладознавчому ракурсах.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних компетентностей:

**Інтегральної:** Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми в галузі лінгвістики, літературознавства, перекладу, методики викладання іноземних мов і зарубіжної літератури в закладах вищої освіти в процесі професійної діяльності або навчання, що передбачає проведення досліджень та здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

### **Загальні компетентності:**

**ЗК01.** Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

**ЗК06.** Здатність спілкуватися іноземною мовою у різних реєстрах (побутовому, професійному, академічному).

**ЗК07.** Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

**ЗК08.** Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

**ЗК10.** Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня, з експертами з інших галузей знань / видів економічної діяльності.

### **Спеціальні (фахові) компетентності:**

**СК06.** Здатність застосовувати поглиблені знання з обраної філологічної спеціалізації для вирішення професійних завдань.

**СК07.** Здатність вільно користуватися спеціальною термінологією в обраній галузі філологічних досліджень.

**СК08.** Усвідомлення ролі експресивних, емоційних, логічних засобів мови для досягнення запланованого прагматичного результату.

**СК09.** Здатність до аналізу прагматичних аспектів перекладу, основних моделей, типів перекладу, видів перекладацьких відповідників, перекладацьких трансформацій, основних прийомів перекладу, вияву адекватності перекладу і рівнів перекладацької еквівалентності..

### **Очікувані результати навчання:**

**ПР 02.** Упевнено володіти державною та іноземною мовами для реалізації письмової та усної комунікації, зокрема в ситуаціях професійного й наукового спілкування; презентувати результати досліджень державною та іноземною мовами.

**ПР 06.** Застосовувати знання про експресивні, емоційні, логічні засоби мови та техніку мовлення для досягнення запланованого прагматичного результату й організації успішної комунікації.

**ПР 07.** Аналізувати, порівнювати і класифікувати різні напрями і школи в лінгвістиці (вітчизняні і зарубіжні).

У результаті вивчення даного курсу здобувач вищої освіти повинен **знати:** теоретичні засади сучасної лінгвокультурології та перекладознавства; спеціальну термінологію в галузі лінгвокультурології та перекладознавства та вільно нею користуватися, складові лінгвокультурної компетенції сучасного філолога та шляхи їх формування.

**вміти:** на основі системного наукового світогляду аналізувати складні явища соціокультурного життя, проявляти чутливість до впливу культури та свідомості на мову певної культури, пов'язувати лінгвокультурні проблеми з вирішенням завдань, що виникають у професійній та науково-інноваційній діяльності; ефективно спілкуватися і взаємодіяти в міжнародному соціокультурному просторі, зокрема й науковому; презентувати результати власних оригінальних наукових досліджень державною та іноземною мовами в усній та писемній формі; проводити лінгвокультурний та перекладацький аналіз різножанрових текстів (оригіналів і перекладів) відповідно до сучасних вимог; будувати та ефективно реалізовувати стратегії лінгвокультурного та перекладацького самовдосконалення впродовж життя.

## **3. Зміст навчальної дисципліни**

**Змістовий модуль 1:** Лінгвокультурологія у філологічному просторі ХХІ ст. Перекладознавство як складова теорії міжкультурної комунікації.

**Тема 1.** Лінгвокультурологія у мовознавстві ХХІ століття: цілі, завдання, методологія та терміносистема.

**Тема 2.** Ключові поняття лінгвокультурології: мова, культура, ідентичність. Лінгвокультура як спряжиння мови, культури та свідомості етносу.

**Тема 3.** Ідентичність як міждисциплінарна лінгвокультурологічна категорія: актуальність дослідження, визначення, типологія.

**Тема 4.** Теоретико-методологічні засади сучасного перекладознавства. Переклад як міжкультурна комунікація.

**Тема 5.** Лінгвокультура та переклад: шляхи перетину. Проблема перекладу лінгвокультурно-маркованих елементів в текстах різних жанрів.

**Тема 6.** Лінгвокультурна компетенція філолога. Основні складові лінгвокультурної компетенції філолога, її універсальність та спектр застосування.

#### 4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	Очна форма					Заочна форма				
	Усього	у тому числі				Усього	у тому числі			
		л	п	лаб	ср		л	п	лаб	ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
<b>Змістовий модуль I. Лінгвокультурологія у філологічному просторі XXI ст. Перекладознавство як складова теорії міжкультурної комунікації.</b>										
<b>Тема 1.</b> Лінгвокультурологія у мовознавстві XXI століття: цілі, завдання, методологія та терміносистема	16	2	-	-	14	16	2	-	-	14
<b>Тема 2.</b> Ключеві поняття лінгвокультурології: мова, культура, ідентичність. Лінгвокультура як спряжиння мови, культури та свідомості етносу	14	2	-	-	12	14	1	-	-	13
<b>Тема 3.</b> Ідентичність як міждисциплінарна лінгвокультурологічна категорія: актуальність дослідження, визначення, типологія	14	4	-	-	10	14	1	-	-	13
<b>Тема 4.</b> Теоретико-методологічні засади сучасного перекладознавства.	16	2	-	-	14	16	-	-	-	16

Переклад міжкультурна комунікація	як										
<b>Тема 5.</b> Лінгвокультура та переклад: шляхи перетину. Проблема перекладу лінгвокультурно-маркованих елементів в текстах різних жанрів.		16	4	-	-	12	16	2	-	-	14
<b>Тема 6.</b> Лінгвокультурна компетенція філолога. Основні складові лінгвокультурної компетенції філолога, її універсальність та спектр застосування.		14	2	-	-	12	14	2	-	-	12
<b>Усього годин</b>		90	16	-	-	74	90	8	-	-	82

### 5. Теми семінарських занять.

Семінарські заняття навчальним планом не передбачені.

### 6. Теми практичних занять.

Практичні заняття навчальним планом не передбачені.

### 7. Теми лабораторних занять.

Лабораторні заняття навчальним планом не передбачені.

### 8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми / Види завдання	Кількість годин (очна/заочна)
1	<b>Тема 1.</b> Основи міжкультурної комунікації: прямі та непрямі культурні конфлікти, недостатність/надмірність культур, етноцентризм/релятивізм. Дайте визначення та наведіть приклади.	14/14
2	<b>Тема 2.</b> Лінгвокультура та переклад: що таке лінгвокультура, соціокультурна конотація. Наведіть приклади. Що вивчає лінгвокультурологія?	12/13
3	<b>Тема 3.</b> Які дві основні вимоги до професійної компетенції перекладача? Підтвердіть прикладами (переклад слів "політика", "політик", "іноземний"; розбіжності культурних уявлень про частини доби, пору року; слова, що позначають час їди тощо).	10/13
4	<b>Тема 4.</b> Які культури називають колективістськими? Який тип сім'ї переважає у таких культурах? У яких країнах поширений такий тип культури? Відображення у мові та перекладі.	14/16
5	<b>Тема 5.</b> Які культури називаються індивідуалістськими? Який тип	12/14

	сім'ї переважає у цих культурах? Які країни належать до таких культур? Відображення у мові та перекладі.	
6	<b>Тема 6.</b> Що потрібно знати перекладачеві про переклад слів individualist, self – confident, self – assurance, невпевнений, individual, самовпевнений, aggressive, self-esteem? Індивідуалістські та колективістські культури в аспекті перекладу. Переклад безособових та негативних конструкцій.	12/12
	<b>РАЗОМ</b>	<b>64/82</b>

### 9. Індивідуальне навчально-дослідне завдання

Індивідуально навчально-дослідне завдання навчальним планом не передбачено.

### 10. Методи навчання

*Словесні:* лекції, зокрема, лекції з аналізом конкретних ситуацій та ін., розповідь, пояснення, бесіда, дискусія. *Наочні:* презентація результатів власних досліджень. *Практичні:* перекладний (лексико-перекладний, граматико-перекладний).

### 11. Методи контролю

Методи поточного контролю: усне опитування, участь у дискусії контрольні письмові роботи, оцінювання виконання самостійних завдань, оцінювання доповідей.

Методи підсумкового контролю: бланковий тест, письмовий переклад запропонованого тексту.

### 12. Питання для підсумкового контролю

- 1.Лінгвокультурологія у мовознавстві ХХІ століття: методологія та терміносистема.
2. Лінгвокультура як ключове поняття лінгвокультурології.
3. Ідентичність як міждисциплінарна лінгвокультурологічна категорія.
4. Культурна та лінгвокультурна ідентичності.
5. Лінгвокультура та переклад у сучасному парадигмальному просторі.
6. Складові та шляхи формування лінгвокультурної компетенції філолога.
7. Які існують види культурних конфліктів у МКК? Наведіть приклади.
8. Як казки відображають стереотипні образи чоловіка та жінки?
9. Як різне ставлення до багатства проявляється у казках?
10. Яка основна причина міжособистісних та міжнаціональних конфліктів?
11. Що вивчає лінгвокультурологія?
12. Дайте визначення лінгвокультуреми. Наведіть приклади.
13. Дайте визначення лінгвокультурного коду.
14. Які 3 обов'язкові вміння, що входять до професійної компетентності перекладача. Наведіть приклади.
15. Які особливості перекладу лінгвокультуреми «жалість», «жаліти»?
16. Які особливості перекладу лінгвокультуреми «образ», образити»?



17. Що ви дізналися про етноцентризм та культурний релятивізм?
18. Що таке лінгвокультура? Наведіть приклади.
19. Перерахуйте види ЛКК. Наведіть приклади.
20. Дайте визначення соціокультурній конотації. Наведіть приклади.
21. Окресліть особливості перекладу слів «хам, хамство, хамити».
22. Окресліть особливості перекладу слів «туга, тужити».
23. Актуальність вивчення ідентичності.
24. Ідентичність: проблематика визначення.
25. Міждисциплінарні підходи до визначення ідентичності.
26. Структура ідентичності.
27. Проблематика класифікації ідентичності.
28. Класифікація ідентичності: сучасний підхід.
29. Культура та ідентичність: культурна ідентичність.
30. Мова, культура, ідентичність: лінгвокультурна ідентичність.

### 13. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

У ході поточного контролю студент може отримати максимальну оцінку (100 балів) за кожну тему змістового модуля. Загальна оцінка з навчальної дисципліни – це середнє арифметичне суми балів за поточний контроль. Здобувач вищої освіти одержує підсумкову оцінку, якщо за результатами поточного контролю він набрів за кожну тему 60 і більше балів. За тим самим принципом оцінюються завдання, що пропонуються для самостійної роботи.

Якщо за результатами поточного контролю студент набрав менше 60 балів, або якщо він набрав 60 і більше балів, проте хоче поліпшити свій підсумковий результат, він повинен виконати підсумкове завдання (див. Питання для підсумкового контролю) і з урахуванням його результатів одержати відповідну кількість залікових балів із дисципліни.

Поточний контроль						Самостійна робота	Загальна оцінка
Змістовний модуль №1							
T1	T2	T3	T4	T5	T6		
100	100	100	100	100	100	100	100

### Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для іспиту та диференційного заліку	для заліку
90-100	A	Відмінно	
85-89	B	Добре	
75-84	C		
69-74	D		
60-68	E	задовільно	

35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

#### 14. Навчально-методичне забезпечення

1. Матузкова О.П. Робоча програма навчальної дисципліни «Лінгвокультура та переклад».
2. Матузкова О.П. Силабус навчальної дисципліни «Лінгвокультура та переклад».

#### 15. Рекомендована література

##### Основна

1. Манакін В.М. Мова і міжкультурна комунікація: навчальний посібник. Київ: Видавничий центр «Академія», 2012. 284 с. Режим доступу: <https://moodle.znu.edu.ua/pluginfile.php?file>
2. Матузкова Е. П. Идентичность и лингвокультура: методология изучения: монографія. Одесса: Издательство КП ОГТ, 2014. 333 с.

##### Додаткова

1. Матузкова Е.П. Идентичность и язык // Интегральная теория англоязычной коммуникации: Коллективная монография / Под заглавной редакцией д.ф.н. Т.И.Домброван. Одесса: КП ОМД, 2015. С.106-145.
2. Longman Dictionary of English Language and Culture. 2018. Режим доступу: <https://archive.org/details/longmandictionariawlunse>
3. Tomalin B, Stempleski S. Cultural awareness. OUP, 2016. 160 p. <https://books.google.co.ls/books?id=sPGdBgAAQBAJ&printsec=frontcover#v=onepage&q&f=false>

#### 15. Електронні інформаційні ресурси

1. Професійна платформа «Перекладачі в Дії». Режим доступу: <https://litcentr.in.ua/index/0-51>
2. Proz.com. Інтернет-спільнота та робочий простір для професіоналів, що працюють з мовами. Режим доступу: <https://www.proz.com/>
3. CW Lab. Платформа он-лайн освіти для перекладачів. Режим доступу: <https://cw-elab.com/en/>